

УДК: 502.75 (477.54)

До питання вивченості поширення рідкісних видів рослин та угруповань в Шевченківському районі Харківської області

О. В. Філатова

Національний фармацевтичний університет, ztaxon@i.ua

До питання вивченості поширення рідкісних видів рослин та угруповань в Шевченківському районі Харківської області. О.В. Філатова. Національний фармацевтичний університет, ztaxon@i.ua

Ботанічні дослідження заповідних та перспективних для заповідання територій Шевченківського району Харківщини дозволили визначити межі 5 перспективних об'єктів загальною площею 1725 га. Фітоценотичний аналіз показав, що на них представлені все типи природної рослинності, що властиві для району: лучні, справжні та чагарникові степи, байрачні діброви, справжні, засолені та болотисті луки, прибережно-водна і водна рослинність. Тут зростає 4 рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України: *Amygdaleta nanae*, *Stipeta capillatae*, *Stipeta lessingiana*, *Stipeta pulcherrimae* і 36 рідкісних видів рослин: 9 видів із Червоної книги України: *Adonis vernalis*, *A. wolgensis*, *Crambe aspera*, *Dactylorhiza incarnata*, *Fritillaria meleagroides*, *Pulsatilla pratensis*, *Stipa capillata* і *S. lessingiana*, *S. pulcherrima* і 25 видів із Червоного списку Харківської області. В роботі наведені списки рідкісних видів та рослинних угруповань для кожної з обстежених територій. Найціннішими у ботанічному відношенні є заказники „Новомиколаївський”, „Мерехнянський” та „Гетьманівський”, де окрім рідкісних рослинних угруповань, зростає понад 10 рідкісних видів у кожному.

Ключові слова: рідкісні види рослин, рідкісні рослинні угруповання, природно-заповідний фонд, екологічна мережа, Харківська область.

К вопросу изученности распространения охраняемых видов растений и растительных сообществ в Шевченковском районе Харьковской области. О.В. Филатова. Национальный фармацевтический университет, ztaxon@i.ua

Ботанические исследования заповедных и перспективных для заповедывания территорий Шевченковского района Харьковщины позволили определить границы 5 перспективных объектов общей площадью 1725 га. Фитоценотический анализ показал, что на них представлены все типы естественной растительности характерной для района: луговые, настоящие и кустарниковые степи, байрачные дубравы, настоящие, засоленные и болотистые луга, прибережно-водная и водная растительность. Тут произрастают 4 растительные сообщества, занесённые в Зелёную книгу Украины: *Amygdaleta nanae*, *Stipeta capillatae*, *Stipeta lessingiana*, *Stipeta pulcherrimae* и 36 охраняемых видов растений: 9 видов из Красной книги Украины: *Adonis vernalis*, *A. wolgensis*, *Crambe aspera*, *Dactylorhiza incarnata*, *Fritillaria meleagroides*, *Pulsatilla pratensis*, *Stipa capillata* и *S. lessingiana*, *S. pulcherrima* и 25 видов из Красного списка Харьковской области. В работе приведены списки охраняемых видов и растительных сообществ для каждой обследованной территории. Наиболее ценны в ботаническом плане заказники „Новониколаевский”, „Мерехнянский” и „Гетьмановский”, где кроме охраняемых растительных сообществ, произрастает более 10 охраняемых видов в каждом.

Ключевые слова: охраняемые виды растений, охраняемые растительные сообщества, экологическая сеть, природно-заповедный фонд, Харьковская область.

To the question of knowledge of the distribution of protected plant species and plant communities in the Shevchenko district in Kharkiv region. O. V. Filatova. National pharmaceutical University, ztaxon@i.ua

The botanical research of existing and prospective, reserved territories of Shevchenko's district (Kharkov's region) have allowed us to determine the boundaries of the 5 expected objects of a total area of 1725 ha. Phytocoenotic analysis showed that they represented all types of natural vegetation typical for the region: real and shrub steppe, ravine oak forests, real, saline and marshy meadows, semi-aquatic and aquatic vegetation. There are 4 common plant communities listed in the Green book of Ukraine: *Amygdaleta nanae*, *Stipeta capillatae*, *Stipeta lessingiana*, *Stipeta pulcherrimae*, and 36 endangered species: 9 species from the Red book of Ukraine: *Adonis vernalis*, *A. wolgensis*, *Crambe aspera*, *Dactylorhiza incarnata*, *Fritillaria meleagroides*, *Pulsatilla pratensis*, *Stipa capillata*, *lessingiana*, *S. pulcherrima* and 25 species from the Red List of the Kharkiv region. The publication presents the lists of protected species and plant communities for each of the studied areas. The most botanically valuable reserves are "Novonikolaevskiy", "Merehnyanskiy" and "Hetmanivskiy". In addition to protected plant communities, more than 10 rare plant species are present in each of these reserves.

Key words: protected plant species, protected plant communities, nature protection Fund, the ecological network of the Kharkiv oblast.

Вступ

У зв'язку з інтеграцію України в Європейське співтовариство передбачається збільшення площ природно-заповідних територій і доведення його до загальноєвропейських вимог. Це зазначено у Стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, що була розроблена Кабінетом Міністрів України і затверджена відповідною постановою №385 від 06.08.2014. Для Харківської області передбачено збільшити площу природно-заповідного фонду до 2021 року – до 282,8 тис. га, а відсоток заповідності – до 9%. Зараз Харківська область посідає далеко не перше місце в Україні за обсягами природно-заповідного фонду, а Шевченківський район – одне з останніх місць в межах області.

Дані про рослинність і рідкісну флору регіону досліджень є у роботах Ф.О. Гринь (1973), Л.М. Горєлової та О.О. Альохіна (1999, 2002), результати обстежень деяких заповідних територій Шевченківського району у роботах О.В. Філатової, О.Г. Вовк, О.В. Клімова (2003), О.В. Філатової (2011, 2014). Систематизовані довідникові дані про природно-заповідний фонд (ПЗФ) та Екологічну мережу Харківщини в роботах співробітників УкрНДІЕП (Клімов, Вовк, Філатова, 2005; Клімов, Філатова, Надточий, 2008).

Метою даної роботи є узагальнення результатів польових ботанічних досліджень на заповідних територіях Шевченківського району і пошук перспективних для заповідання територій задля ефективного збереження флори і рослинності Шевченківщини, що більш вірогідно у межах природно-заповідного фонду, який передбачено збільшити в Україні у 3,8 рази у порівнянні з теперішнім часом.

Методика досліджень

Дослідження проводили у Шевченківському районі Харківської області, що має площу 977 км². Район розташований у східній частині області на південно-західних схилах Середньоросійської височини на вододільному плато між рр.. Великий Бурлук та Середньою і Волоською Балаклеями – лівими притоками р. Сів. Донець.

За геоботанічним районуванням район належить до Європейської степової області, Степової підобласті. Понтичної степової провінції, Середньодонської степової підпровінції, Сіверськодонецького округу різнотравно-злакових степів, байрачних дубових лісів та рослинності крейдяних відслонень (томілярів). Ґрунти на вирівняних ділянках плато представлені чорноземами звичайними середньо гумусними на схилах у різному ступеню змитими. В заплавах річок поширені лучно-чорноземні та лучні поверхнево-солонцюваті ґрунти. На ділянках з близьким заляганням ґрунтових вод розвинені потужні та наносні лучно-болотні, інколи солонцюваті і солончакові ґрунти.

В минулому в районі переважав лісовий тип рослинності зараз площі лісових насаджень скоротилися до 3965 га, що складає менше 4% загальної площі району. Ліси представлені переважно байрачними дібровами що зростають на схилах правих берегів річок. Зараз Шевченківський район являє собою майже суцільний агроландшафт, розораність сягає 71%. Природні і напівприродні території збереглися на 23% площі району. Це насамперед заплави і призаплавні схилі території вздовж рр.. Великий Бурлук, Волоська Балаклійка та Синиха.

Матеріал для досліджень збирали протягом 1995-2014 рр. під час проведення експедиційних виїздів із співробітниками лабораторії проблем заповідних територій Українського науково-дослідного інституту екологічних проблем при виконанні робіт по створенню державного кадастру територій ПЗФ, оптимізації мережі ПЗФ Харківщини, створенню екологічної мережі Харківської області.

На заповідних і перспективних для заповідання територіях визначали типи рослинності, переважаючи рослинні угруповання, флористичний склад. Особливу увагу звертали на наявність і поширення рідкісних видів, що занесені до Червоної книги України (2009), Червоного списку Харківської області (Клімов, Вовк, Філатова, 2005), рідкісних і типових рослинних угруповань із Зеленої книги України (2009). Латинські назви рідкісних рослин з прізвищем автора наведені у таблиці 2. Обов'язковим напрямком було визначення ступеню збереження досліджених територій в природному стані та антропогенного впливу на їх біоту.

Результати та обговорення

Природні і напівприродні території у Шевченківському районі залишилися переважно у заплавах річок і поблизу них. Це заплавні і схилі землі де неможливе розорювання. Ботанічні обстеження цих територій дозволили пов'язати перспективи розширення мережі заповідних об'єктів району з створенням Екологічної мережі Харківщини, як складової національної екологічної мережі. Згідно проекту її створення Шевченківським районом проходять 2 екокоридори: Галицько-слобожанський загальнодержавного значення та Балаклійсько-Синихінський місцевого значення.

Перелік і загальна характеристика існуючих об'єктів ПЗФ і перспективних для заповідання територій наведена у табл. 1. Вони репрезентують майже всі типи природної рослинності, що представлені у регіоні дослідження: лучні, справжні та чагарникові степи, байрачні діброви, справжні, засолені та болотисті луки, прибережно-водна і водна рослинність.

Заповідні території, що не увійшли до складу екомережі були створені ще у 80-і роки минулого сторіччя. Вони розташовані на схилах яружно-балкових систем. Рослинний покрив представлений переважно формациями справжніх і чагарникових степів де збереглися угруповання занесені до Зеленої книги України: *Amygdaleta nanae*, *Stipeta capillatae*, *Stipeta lessingiana*, *Stipeta pulcherrimae* (табл. 2). У складі раритетної флори, занесеної до Червоної книги України, крім ценозоутворюючих видів роду *Stipa* L., відмічені *Adonis vernalis*, *A. wolgensis*, *Crambe aspera*, *Pulsatilla pratensis*. Із Червоного списку Харківської області на території Новомиколаївського ботанічного заказника зростає 10 видів рослин, Мерехнянського та Веселого ентомологічних – по 5 видів у кожному, що властиві для степових ценозів.

Лісостеповий Галицько-слобожанський екокоридор проходить на півночі району вздовж р. Великий Бурлук заплавою і призапавною частинами її долини. В його межах окрім двох створених

на початку 21 сторіччя об'єктів ПЗФ (ботанічний заказник «Аркадієвський», ботанічна пам'ятка природи «Шишківська») передбачено створити зарезервовані ботанічний заказник «Великобурлуцька заплава» та водно-болотне угіддя «Заплава р. Великий Бурлук» до складу якого увійдуть зарезервовані ботанічний заказник «Василенківський» та орнітологічний заказник «Гетманівський». Оскільки ці території простягаються заплавою річки то основними типами рослинності тут є заплавні. Серед них найбільші площі під лучною рослинністю, а саме справжніми, засоленими та болотистими луками. Справжні та чагарникові степи представлені на крутосхилах правого берега р. Великий Бурлук та на схилах врізаних у нього балок. У межах заповідних і перспективних для заповідання територій Галицько-слобожанського екокоридору крім зазначених вище рідкісних степових рослинних угруповань і видів рослин відмічені занесені до Червоної книги України лучні види: *Dactylorhiza incarnata* та *Fritillaria meleagroides*. У складі рідкісної флори Харківщини 12 видів з яких 5 властиві для степових ценозів і 7 для засолених луків (табл. 2).

Балаклійсько-Синихінський екокоридор проходить у південній частині району заплавами рр. Волоська Балаклійка та Синиха поєднуючись на вододільному плат у єдиний структурний елемент. У його складі лише два ентомологічні заказники – існуючий ентомологічний заказник «Кравцівський» та зарезервовані «Безмятежненський». «Кравцівський» заказник, створений на початку 21 ст., розташований на схилах балкової системи. У складі його рослинності представлені фрагменти байрачних дібров, угруповання справжніх степів та луків. Зарезервовані заказник «Безмятежненський» розташований у заплаві р. Волоська Балаклійка і репрезентує засолені та болотисті луки і водно-болотну рослинність. Рідкісна рослинність цього екокоридору представлена лише угрупованням *Stipeta capillatae*, а у в складі раритетної флори крім *Stipa capillata* із ЧКУ, 4 степові види рослин і 4 види, властиві для засолених і болотистих луків (табл. 2).

В цілому, рослинний покрив заповідних та перспективних для заповідання територій Шевченківського району характеризується значним фітоценотичним і флористичним різноманіттям. На обстежених заповідних і перспективних для заповідання територіях зростає 4 рідкісні рослинні угруповання, що занесені до Зеленої книги України. Всі вони властиві для степових ценозів. Найпоширенішим є *Stipeta capillatae*, що відмічене на територіях 8 об'єктів («Новомиколаївський», «Мерехнянський», «Веселий», «Гетьманівський», «Василенківський», «Шишківська», «Великобурлуцька заплава», «Заплава р. Великий Бурлук», рідше зустрічається *Stipeta lessingiana* – на 4 об'єктах («Новомиколаївський», «Мерехнянський», «Заплава р. Великий Бурлук», «Кравцівський»), угруповання *Amygdaleta napae* – на двох територіях («Новомиколаївський» та «Веселий») та угруповання *Stipeta pulcherrima* теж на двох територіях («Мерехнянський», «Заплава р. Великий Бурлук»).

В складі рідкісної флори відмічені 9 видів, які включені до Червоної книги України. Крім чотирьох видів *Stipa* L., які є ценозоутворювачами рідкісних угруповань із Зеленої книги України, підлягають охороні в межах країни степові види: *Adonis vernalis* («Новомиколаївський», «Мерехнянський»), *A. wolgensis* («Новомиколаївський»), *Pulsatilla pratensis* («Мерехнянський», «Гетьманівський») та види лучної флори: *Dactylorhiza incarnata* і *Fritillaria meleagroides* («Гетьманівський»). Рідкісними для флори Харківщини є 25 видів (табл. 2). Серед них 15 видів властиві для лучних, справжніх та чагарникових степів: *Amygdalus nana*, *Astragalus pubiflorus*, *Campanula persicifolia*, *Cerasus fruticosa*, *Clematis integrifolia*, *Goniolimon tataricum*, *Iris pumila*, *Linum flavum*, *Ornithogalum kochii*, *Salvia nutans*, *S. aethiopsis*, *S. pratensis*, *Spiraea crenata*, *Vinca herbacea*, *Veronica incana*; 10 – для справжніх, засолених і болотистих луків: *Chartolepis intermedia*, *Galatella linoisyris*, *Glaux maritima*, *Inula helenium*, *Limonium donetzicum*, *Rhaponticum serratuloides*, *Sanguisorba officinalis*, *Thalictrum lucidum*, *Cirsium esculentum*, *Pedicularis dasystachys*. Нажаль місцезростання 24 із 36 рідкісних видів відмічено нами лише на одній-двох обстежених територіях, що робить їх популяції досить вразливими.

Флористичний та ценотичний аналіз свідчить про ступінь репрезентативності рідкісної фітобіоти в заказниках Шевченківського району. Значне різноманіття рідкісної фітобіоти відмічено у заказниках «Новомиколаївський», «Мерехнянський», «Гетьманівський», «Кравцівський» «Заплава р. Великий Бурлук». Дещо менше – у «Веселому» і «Аркадієвському». Лише по 3 рідкісні види зростають в «Шишківській», «Великобурлуцькій заплаві» та «Безмятежненському».

Майже всі досліджені території підлягають антропогенному впливу. На степових схилах і заплавних луках проводиться часткове викошування території або випасання свійської худоби. Найбільшою шкоди степовим угрупованням завдає терасування і заліснення схилів, що ми спостерігали у «Мерехнянському», «Аркадієвському» та «Гетманівському» заказниках.

Висновки

Проведений аналіз показав, що незважаючи на майже суцільну розораність Шевченківського району, на його території збереглися ділянки природної рослинності, що відрізняються значним флористичним і ценотичним різноманіттям. Це об'єкти природно-заповідного фонду і перспективні для заповідання території, що увійшли до складу екологічної мережі. На їх порівняно невеликих площах представлені майже всі ценотичні комплекси Шевченківського району: лучні, справжні та чагарникові степи; байрачні діброви; справжні, засолені та болотисті луки; прибережно-водна і водна рослинність, де охороняються 4 рідкісні для України рослинні угруповання і 36 видів рослин.

Треба відзначити, що на територіях заповідних об'єктів створених у минулому сторіччі, не зважаючи на їх малі площі, флороценотичне різноманіття збережене краще, ніж на створених пізніше і перспективних для заповідання. Це може опосередковано свідчити про дієвість довгострокової їх охорони. Остаточне заповідання перспективних територій в п'ять разів збільшить площі зростання рідкісних видів і рослинних угруповань, що репрезентовані на територіях, які мають охоронний статус.

Перелік посилань

- Гринь Ф. О. Рослинність крейдяних відслонень // Рослинність УРСР. Степи, кам'янисті відслонення, піски. – К.: Наук. думка, 1973. – 356 с.
- Grin' F. O. Roslinnist' kreidyanih vidslonen' // Roslinnist' URSR. Stepі, kam"yanisti vidslonennya, piski. – K.: Nauk. dumka, 1973. – 356s.
- Горелова Л. Н., Алехин А. А. Растительный покров Харьковщины. Харків: ХНУ, 1999. – 63с.
- Gorelova L. N., Alehin A. A. Rastitelnyy pokrov Khar'kovschinyi. Kharkiv: HNU, 1999. – 63s.
- Горелова Л. М., Альохін О. О. Рідкісні рослини Харківської області. Харків: ХНУ, 2002. – 231с.
- Gorelova L. M., Alohin O. O. Ridkisni roslini Kharkivs'koyi oblasti. Kharkiv: HNU, 2002. – 231s.
- Зелена книга України / Під заг. ред. чл.-кор. НАН України Я. П. Дідуха. – Київ: Альтерпрес, 2009. – 448с.
- Zelena kniga Ukrayini / Pid zag. red. chl.-kor. NAN Ukrayini Ya. P. Diduha. – Kiyiv: Alterpres, 2009. – 448s.
- Климов О. В., Вовк О. Г., Філатова О. В. та ін. Природно-заповідний фонд Харківської області. – Х.: Райдер, 2005. – 304 с.
- Klimov O. V., Vovk O. G., Filatova O. V. ta in. Prirodno-zapovidniy fond Kharkivs'koyi oblasti. – H.: Rayder, 2005. – 304 s.
- Климов О. В., Філатова О. В., Надточий Г. С. та ін. Екологічна мережа Харківської області. – Харків, 2008. – 168с.
- Klimov O. V., Filatova O. V., Nadtochiy G. S. ta in. Ekologichna merezha Kharkivs'koyi oblasti. – Harkiv, 2008. – 168s.
- Філатова О. В. Флоросозологічна цінність ентомологічних заказників Харківщини. // Мат. Всеукраїнської наукової конференції, Київ, 6-8 квітня 2011 року /Під ред. Ш.О. Дудки та С.Я. Кондрайюка. – К.: Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного, 2011. – С. 149-151.
- Filatova O. V. Florosozologichna tsinnist' entomologichnih zakaznikiv Kharkivshini. // Mat. Vseukrayinskoyi naukovoyi konferentsiyi, Kiyiv, 6-8 kvytnya 2011 roku /Pid red. Sh. O. Dudki ta S. Ya. Kondraiuka. – K.: Institut botaniki im. M.G. Holodnogo, 2011. – S. 149-151.
- Філатова О. В. Флоросозологічна цінність малих за площею територій природно-заповідного фонду Харківщини / Рослинний світ у Червоній книзі України: впровадження глобальної стратегії збереження рослин / Матеріали III Міжнародної наукової конференції (4-7 червня 2014 р., м. Львів). – Львів, 2014. – С. 248-250.
- Filatova O. V. Florosozologichna tsinnist' malih za ploscheyu teritoriy prirodno-zapovidnogo fondu Kharkivschini / Roslinniy svit u Chervoniy knizi Ukrayini: vprovadzhennya global'noyi strategiyi zberezhennya roslin / Materiali III Mizhnarodnoyi naukovoyi konferentsiyi (4-7 chervnya 2014 r., m. Lviv). – Lviv, 2014. – S. 248-250.
- Філатова О. В., Вовк О. Г., Клімов О. В. Роль ентомологічних заказників в збереженні фіторізноманіття Харківщини / Заповідна справа в Україні, 2003. – Т. 9, вип. 2. – С. 6-10.
- Filatova O. V., Vovk O. G., Klimov O. V. Rol' entomologichnih zakaznikiv v zberezhenni fitoriznomanittya Kharkivschini / Zapovidna sprava v Ukrayini, 2003. – T. 9, vip. 2. – S. 6-10.
- Червона книга України. Рослинний світ / Під заг. ред. чл.-кор. НАН України Я. П. Дідуха. – Київ: Глобалконсалтинг, 2009. – 912с.
- Chervona kniga Ukrayini. Roslinniy svit / Pid zag. red. chl.-kor. NAN Ukrayini Ya. P. Diduha. – Kiyiv: Globalkonsalting, 2009. – 912s.

Таблиця 1

Загальна характеристика обстежених об'єктів Шевченківського району

Назва об'єкта	Категорія	Площа, га	Типи рослинності	Антропогенний вплив
Новомиколаївський	Ботанічний заказник місцевого значення (ЗМЗ)	23,0	Лучні, справжні та чагарникові степи; болотисті луки,	Сінокіс
Мерехнянський	Ентомологічний ЗМЗ	7,0	Лучні, справжні та чагарникові степи; культури дубу	Сінокіс, заліснення
Веселий	Ентомологічний ЗМЗ	3,9	Лучні, справжні та чагарникові степи	–

У складі Галицько-слобожанського екокоридору загальнодержавного значення				
Аркадівський	Ботанічний ЗМЗ	22,9	Справжні, засолені та болотисті луки	Терасування, заліснення
Шишківська	Ботанічна пам'ятка природи МЗ	15,0	Лучні, справжні та чагарникові степи; заболочене днище балки	Випасання
Заплава р. Великий Бурлук	Водно-болотне угіддя (ВБУ)	1541,0	Справжні, засолені та болотисті луки, водно-болотна та водна рослинність; лучні, справжні та чагарникові степи	Випасання, сінокіс
Василенківський	Ботанічний ЗМЗ (зарезерв.)	У складі ВБУ (54,4)	Справжні степи; засолені луки	Випасання
Гетманівський	Орнітологічний ЗМЗ (зарезерв.)	У складі ВБУ (228,1)	Лучні, справжні степи; засолені луки, водно-болотна та водна рослинність; лісові культури	На луках – випас, у степу – заліснення
Великобурлуцька заплава	Ботанічний ЗМЗ (зарезерв.)	76,0	Лучні, справжні та чагарникові степи; засолені луки, водно-болотна рослинність	Сінокіс
У складі Балаклійсько-Синихінського екокоридору місцевого значення				
Безмятежненський	Ентомологічний ЗМЗ (зарезерв.)	36,6	Засолені та болотисті луки, водно-болотна рослинність	Випас
Кравцівський	Ентомологічний ЗМЗ	22,0	Лучні, справжні та чагарникові степи; заболочене днище балки, порослева діброва віком понад 90р.	Випас

Раритетна фітобіота обстежених об'єктів Шевченківського району

№ з/п	Угрупування, вид	Новомиколаївський БЗМЗ	Мерехнянський ЕЗМЗ	Веселий ЕЗМЗ	Аркадівський БЗМЗ	Шишківська ППБМЗ	Заплава р. Великий Бурлук	Василенківський	Гетманівський	Великобурлуцька заплава	Безмятежненський	Кравцівський
Угрупування, що занесені до Зеленої книги України												
1.	<i>Amygdaleta nanae</i>	+		+								
2.	<i>Stipeta lessingiana</i>	+	+				+					+
3.	<i>Stipeta capillatae</i>	+	+	+		+	+	+	+	+		
4.	<i>Stipeta pulcherrimae</i>		+				+					
	Разом угруповань	3	3	2	-	1	3	1	1	1	-	1
Види, що занесені до Червоної книги України (ЧКУ)												
1.	<i>Adonis vernalis</i> L.	+	+									
2.	<i>Adonis wolgensis</i> Steven	+										
3.	<i>Crambe aspera</i> M. Bieb.		+					+				
4.	<i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Soo s.l.								+			
5.	<i>Fritillaria meleagroides</i> Patrin ex Schult. & Schult. f.								+			
6.	<i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill. s.l.		+						+			
7.	<i>Stipa capillata</i> L.	+	+	+		+	+	+	+	+		
8.	<i>Stipa lessingiana</i> Trin. & Rupr.	+	+				+					+
9.	<i>Stipa pulcherrima</i> K.Koch		+				+					
	Разом видів, занесених до ЧКУ	4	6	1		1	3	2	4	1	-	1
Види, що занесені до Червоного списку Харківської області (ЧСХ)												
1.	<i>Amygdalus nana</i> L.	+		+								
2.	<i>Astragalus pubiflorus</i> DC.	+										
3.	<i>Campanula persicifolia</i> L.		+									
4.	<i>Cerasus fruticosa</i> (Pall.) Woronov	+				+	+					+
5.	<i>Cirsium esculentum</i> (Siev.) C.A. Mey.				+			+	+		+	
6.	<i>Chartolepis intermedia</i> Boiss.				+		+				+	

7.	<i>Clematis integrifolia</i> L.	+		+										
8.	<i>Galatella linosyris</i> (L.) Rchb. f.								+					
9.	<i>Goniolimon tataricum</i> (L.) Boiss.			+		+	+							
10.	<i>Glaux maritima</i> L.							+	+					
11.	<i>Iris pumila</i> L.	+												
12.	<i>Inula helenium</i> L.												+	
13.	<i>Limonium donetzicum</i> Klokov				+						+			
14.	<i>Linum flavum</i> L.		+											
15.	<i>Ornithogalum kochii</i> Parl.	+												
16.	<i>Rhaponticum serratuloides</i> (Georgi) Bobrov				+		+		+					
17.	<i>Salvia nutans</i> L.	+		+			+		+				+	
18.	<i>Salvia aethiopsis</i> L.	+							+				+	
19.	<i>Salvia pratensis</i> L.			+			+							
20.	<i>Spiraea crenata</i> L.		+											
21.	<i>Sanguisorba officinalis</i> L.	+			+						+			
22.	<i>Thalictrum lucidum</i> L.											+		
23.	<i>Vinca herbacea</i> Waldst. & Kit.	+	+										+	
24.	<i>Pedicularis dasystachys</i> Schrenk				+									
25.	<i>Veronica incana</i> L.			+										
	Разом видів, занесених до ЧСХ	10	5	5	6	2	6	2	6	2	6	2	3	5